

L' EXCURSIONISTA

BOILETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY VII.

BARCELONA 31 D' AGOST DE 1884

NÚM. 70.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cént. Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigirse totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdguer, Parera, y Felip.

SUSCRIPCIÓ

PERA CONTRIBUIR Á LA RESTAURACIÓ DEL TEMPLE ROMANICH DE
SANT MIQUEL Á SANT PERE DE TARRASSA.

Suma anterior 75 pessetas.—E. C. M., 2.—A. C., 1.—J. Ll. y R., 1.—
Suma total, 79 pessetas.

CONFERENCIAS

SOBRE

L' ART ROMÁNICH Á CATALUNYA.

III y IV—DATA Y ESTIL DELS MONUMENTS FINS AL SIGLE XI.

(Acabament.)

Enumerá després los monuments existents á Catalunya del si-
gle x sobressortint entre ells: las Seus de Roda (edif. 957), d' Elna
(cons. 916); los monastirs d' Arlés (const. 968), de St. Benet de
Bages (consag. 972), de St. Esteve de Banyolas (consag. 957), de
St. Pere de las Puellas (consag. 945), St. Pere de Besalú (fund.
977), St. Pere de Camprodon (iglesia consag. 904, monastir en
953), Sta. María dels Córrechs (consag. 920), Cuxá (consag. 974),
St. Quirse de Colera (consag. 935), St. Martí de Canigó (fund. de

990 á 1000), St. Pere d' Escalles (const. 913), Sta. María de Manresa (consag. entre 937 y 945), Santa Cecilia de Montserrat (consag. 953), Sta. María de Ripoll (consag. segona volta 935, dedic. del monastir 977), Sta. María de Manlleu (consag. 906), Sta. María de Rosas (primera memoria 976), Sta. María de Serrateix (primera memoria 940), St. Llorens del Munt (ja fund. en 971), St. Sadurní de Tabernoles (esment. 914), St. Sadurní d' Urgell (dotat en 974), Colegiata de Besalú (exist. 977) y Priorat de Ridaura (reed. 950); y las iglesias d' Ampurias (const. 927), Sta. María d' Amer (consag. 949), Sta. Eulalia del Camp, Nostra Sra. del Pí y St. Miquel de Barcelona, St. Vicens de Besalú, Santa María de Blanes, las de Caralps (consag. 978), Cantallops (edif. 944), Capellades, Casserras, Espolla (edif. 944), Esponellá, Far, Fontanet, Granollers, Horta, (const. 994), Llussá (const. 905), Mata, Molló, Montagut, Moyá (dedic. 939), Olerdula (consag. 992), Olot, Organyá, Parets (consag. de 900 á 931), Sta. María la Rotonda de Vich, Sta. María de Solsona (consag. de 911 á 929), Subirats, Tagamanent, Vidrá (consag. 961), Vallbona, lo Santuari del Coll d' Osor y otras.

Entrant á detallar los caràcters que distingeixen la arquitectura religiosa catalana en lo sigle x, passá á descriure 'ls monuments que 'ns restan d' aquella época: St. Vicens y St. Pere de Besalú, St. Benet de Bages, St. Pere de las Puellas de Barcelona y algun altre; y com la mes interessant d' aquellas construccions se fixá en la iglesia de monjos benedictins de Besalú, llegint de la meteixa una minuciosa descripció arquitectónica publicada per lo propi conferenciant en lo diari *La Renaixensa* (Any xi, n.º 424); en la que posa de manifest totas las bellesas d' aquell temple, senyalant com la mes capdalt, lo magnífich ábside ab deambulatori, que forman las naus laterals al allargarse més enllá del creuher, reunintse per darrera del presbiteri, separat d' aquest per vuyt columnas aparelladas sobre las que reposa la termenació de la volta en quart de esfera. Feu notar després la senzillesa de las fatxadas, en las construccions de la propia época, deguda á la llisura dels paraments, reservantse sols la exornació pera las oberturas que guanyan la groixudaria de la paret per medi de grahonadas ó decreixents arquivoltas reforsadas per altres arquivoltas cilíndricas, sostingudas

per jambas y columnetas; y apuntá la circumstancia de rematar algunes fatxadas en un frontó triangular que abrassa tota la amplaria d'aquella y que arrenca de dessobre la cornisa, á semblansa d'alguns temples estrangers, com, per exemple, la Catedral de Treves. La planta dels monuments que estudiá 'l conferenciant es generalment la creu llatina, dividintse en una ó tres naus. Las voltas son sempre de canó seguit, y quan son en nombre de tres, las laterals, alcansan sols lo desenrollament d'un quart de circol, venint á apoyarse perpendicularment per una de sas superfícies de secció longitudinal contra 'l mur sobre que descansa la nau central, servintli los pilans que 'l sostenen, de contra fort. Dígué, que dit género de volta, s'usava també en las galerías dels claustres; senyalá en tres lo nombre dels ábsides que son de planta semicircular, desenrontllantse los laterals en las prolongacions del creuher, quan las naus laterals forman deambulatori; y termená la conferencia donant una idea de las motlluras més generalment empleadas y de la exornació, en la que digué no 's nota un simultani avens, sino que 's presenta atrassada en alguns punts, y acabada y elegant en altres, advertintshi la presencia dels dos elements clássich y bisantí.

En quant á la relació de proporcions entre las diferents parts de la columna, digué trovarse gran varietat, presentantse bastant esbeltas per lo predomini del fust en lo sentit de sa longitud total, essent en los claustres ahont se notan mes pesadas per la rahó inversa, degut á que deuen sostenir las macissas voltas de las galerías.

Lo conferenciant fou unanìment aplaudit al terminar una y altra de tan interessants conferencias.

EXCURSIONS

(*Extracte*)

SANT LLORENS DEL MUNT (particular) 23 y 24 de Juny de 1884.

Hi asisteren los Srs. Torroella (C.) y Masriera (A.)

Sortiren de Barcelona lo 23 á la tarde pera fer nit á Tarrassa y empendre l'endemá á punta de dia la ascensió á Sant Llorens del Munt. Aixís ho verificaren, tenint la sort de trobar un temps espléndit que 'ls afavorí molt la fadigosa ascensió, que al deixar la

riera d' Arenas y lo poble de Matadepera comensa á ser molt penosa y llargá. Arribats á las 7 del matí al cim de la montanya (havent empleat 2 h. 40 m. en lo tragecte) tingueren ocasió d'esplayarse contemplant la delitosa vista panorámica que desde allí s'ovira y que es de las mes agradables y grandiosas. Los ermitans que custodian lo románich cenobi de Sant Llorens, los allotjaren tant bé com permetía la escassetat de llochs y pobresa de recursos ab que contavan aquell día; ja que en la montanya de Sant Llorens hi havian acudit mes de 4,000 romeus dels pobles de Mura, Talamanca, Castellar, Matadepera, etc., presidits per llurs rectors y ostentant tots sas típicas creus parroquials, algunas de las quals eran notabilíssimas, y per sa varietat y diversitat d'estils, épocas y metalls, formavan un veritable museu dels Signes de la redempció en tots los temps.

Visitaren detingudament tot lo monastir; prengueren diferentas observacions thermométricas y barométricas; adquiriren los nous *Goigs* en catalá que fa poch s'hi venen, y retornaren á Tarrassa, mentres se formava una de las tempestats allí tant frequents, que descarregá al cap de mitja hora que verificavan lo descens; essent tan impetuosa y amenassadora, que 'svegeren obligats á abandonar las caballerías y afrontant algun perill se aculliren á la casa dita *ca 'n Pobla*, ahont trobaren soplug y una llar ben encesa pera assecar sas robas completament mulladas. A las duas horas amayná la pluja y emprengueren lo camí de Tarrassa ab un temps tant clar y seré com ho havia sigut á la sortida. En lo tren de las deu de la nit, retornaren á Barcelona, ahont arribaren sense cap novetat.

CREU DE SANTOS (Montanyas de Cardó) (particular) 11 d' Agost de 1884.

Assistencia dels Srs. García Robles, y Company Fajes.

Sortiren del establiment d'ayguas medicinals de Cardó situat en l'ex-monastir del propi nom á las 9 del dematí, en companyia de varis banyistas, entre los quals hi havia lo Rnt. Sr. Rector del Masnou, entussiasta excursionista, y per camí de ferradura bastant dolent se dirigiren fins á la font del Teixet, prenent després la dressera pera arribar á la Creu de Santos, que es lo pich mes ele-

vat d' aquella estribació (1000 metres sobre 'l nivell del mar). Magnífich es lo camí, y singular la naturalesa de la montanya ja que es molt distinta de las altres principals de Catalunya. L' aspecte del país es selvatge, essent tant original dins la seva especialitat, que mes que en la nostra terra, se creu lo expedicionari trovarse en las regions incultas d' altres païssos.

Lo camí (si aquest nom se li pot donar) es en extrem perillós, essent necessari que l' excursionista, s' enfilí per las rocas moltes vegadas. Després de duas horas y mitja de caminar arribaren al terme de la expedició, qual vista impositiva sorprendentment.

Desde la Creu de Santos, se veu un verdader mar de montanyas quals onadas son los pics y las serras dominadas per la punta de la Conca de Cardó. Se distingeix terreny de las quatre provincies catalanas y dels regnes de Valencia y Aragó; infinitat de poblacions; l' Ebro serpenteijant; lo mar que limita l' horizó per una banda y la cordillera pirenaica per l' altre. L' impressió general es gran é impositiva.

De regrés los expedicionaris, per viaranyes casi impracticables, se detingueren en la Font del Teixet ahont menjaren, retornant al establiment, satisfets de la excursió y contents de no haber tingut cap sensible contratemps.

NOVAS.

La «Associació Catalanista de Reus» fundada ab esperit eminentment patriòtic pera treballar en profit de nostra renaixensa y pera fomentar l' amor y 'l coneixement de las bellesas artísticas y naturals de la terra, ha inaugurat d' una manera brillant sas tasques ab una solemne vetllada literaria que celebrá en son local lo dia 17 del present. A ella fou invitada nostra ASSOCIACIÓ, la qui no haventshi pogut fer representar per la perentorietat del temps, enviá á la «Catalanista de Reus» la expressió de sa felicitació entusiasta.

Vegis la ressenya que del acte á que 'ns referim feu lo *Diario de Reus*:

«Obrí lo vetllada 'l President de la Associació. excelentíssim senyor don Bernat Torroja, llegint un notable discurs sobre 'l desenrotllo que han adquirit las idees catalanistas y la necessitat de que encara s' ayivi

l' amor á las venerandas institucions de nostra patria; treball que fou aplaudit y en extrém celebrat. Seguidament lo senyor Pasqual, secretari de la meteixa llegí ab clara entonació una extensa Memoria, en la que entre la exposició dels datos que en ella se citan, sapigué 'l senyor Pasqual intercalar magistralment conceptes elevadíssims, comparacions sublims y frases patrióticas á la vegada que poéticas, que revelan en son autor una ánima plena de fé en lo renaixement de nostras antigas costums. Al terminar lo senyor Pasqual la lectura de sa Memoria, que també fou aplaudida, lo distingit pianista don Estanislau Mateu, executá ab precisió y sentiment, un concert de Thalberg y després dels aplausos ab que la concurrencia premiá al senyor Mateu, presentárense per orde en l' estrado los senyors Gras Fortuny, Marian Fonts é Isidor Frias que llegiren composicions inspiradíssimas y que valgueren á sos respectius autors prolongats aplausos. Terminá la primera part de la vetllada ab la execució d' un «Oremus» de Ravina pera piano, orga, violí y violoncello per los senyors Mateu, Planás, Fortuny y Codina.

Se va omplir allavors per complert lo saló café servit per lo duenyo del café Central senyor Esteve, y passats 15 minuts la presidencia anunciava que s' anava á reanudar la vetllada ab la segona part del programa que comensava ab lo «Trémolo» de Gotschalk difícilíssim estudi de concert que executá en lo piano ab magistral digitació lo jove professor don Miquel Planás, qui fou també molt aplaudit al final d' aquella pessa.

Se presentá després lo senyor Vilanova, que llegí una bella poesia de don Sebastiá Torroja, y seguidament los senyors don Faustí Planás, don Marian Fonts y don Isidor Frias, recitáren també poéticas concepcions que meresquéren las mes entussiasistas aprobacions del ilustrat públich que omplía 'l local

Altra vegada 'l quarteto mes amunt citat delectá als oyents ab las bellíssimas é inspiradas melodías de la «Serenata» de Saint-Saens que executáren ab ajust y notable passió y que tinguéren que repetir á instancias de la concurrencia que justament aplaudía.

Tancá també la vetllada l' excelentíssim senyor don Bernat Torroja pronunciant un improvisat discurs, en lo que després de donar las gracias als poetas y prosistas que corresponguéren á la invitació de la Associació á fi de que prenguessin part en la inauguració de la meteixa, y als musichs que amenisaren dignament la vetllada, las doná també á la distingida concurrencia que ab sa presencia donava animació al acte que se celebrava y especialment á las senyoras y senyoretas, á las qui va prometre celebrarse próximament en la mateixa Associació altra vetllada que 's dedicarà á la dona exclusivament. Nutrits aplausos ressonáren al terminar y en tots los semblants de las elegants senyoretas que hi assistí-

ren se dibuixava l'assentiment ab que totes rebéren la promesa del se-nyor President de la Associació.

Eran tres quarts de duas quan la concurrencia 's retirava complertament satisfeta de la vetllada inaugural y ab vius desitjos que la meteixa Associació repeteixi frecuentment actes com lo que 'ns ocupa.

Abans de terminar hem de felicitar degudament á la zelosa Junta Directiva, per lo resultat de sos travalls en pro dels mes sagrats interessos de Catalunya, alentantlos pera que no cessin en son comés, segurs de que sa patria 'ls concedirá 'l premi al que justament se fassin acreedors. »

En los certámens literaris darrerament celebrats en las poblacions de Sant Pol de Mar, Sant Felu de Guíxols, Igualada y Sans, hi han obtin- gut honrosas distincions nostres consocis Srs. Calvet, Riera y Bertran, Ubach y Vinyeta, Verdú, Company, Agulló, Pons y Massaveu, Olivó, Torres y Reyató, y Franquesa y Gomis.

En lo magnífich temple de Sta. María del Mar, segueixen los travalls de restauració, consistents en escatar tota la capa de pintura y argamassa que cobria los murs interiors, las columnás y las voltas, operació que s' ha fet necessaria á causa d' alguns desprendiments que s' havian notat. Convindria que aquestas obras se continuessin, fent desapareixer la pesada tribuna y tots los aposentos destinats á Arxiu que hi ha empotrat en algunas de las capellas del abside, que las enxiqueixen considerablement y las prívan de llum, puix los finestrals quedan tapiats. No creyém difícil que la Comunitat pogués traslladar á una altra part lo citat Arxiu, y de aquesta manera hi hauria lloch á retornar al monument casi tot l' esplendor que revela son primitiu plan, y esperar-se 'l dia en que 's sustituis l' altar major per un altre més adequat al estil arquitectónich de tan bella fábrica.

S' ha fet eco algun periódich de la noticia de que s' havia aprobat per lo Govern la cessió de la iglesia del ex monastir de Ripoll pera destinar-la á parroquia de la propia vila. Si aquesta noticia 's confirma sabém que tant per part del Excm. é lim. Sr. Bisbe de Vich com per la del digne Alcalde d' aquella vila nostre consoci Sr. Ginestá hi ha las millors disposicions pera impulsar la restauració de manera que pugua obrirse al culto l' histórich temple en 1888 en que 's celebra lo milenari de sa fundació.

Han sigut cedits á l' Associació los objectes y obras següents:

Per la Real Academia de Ciencias naturals y Arts de Barcelona: Tomo I, núm. 8 de las *Memorias* de dita Corporació, Barcelona 1884. Per la Sociedad Bibliográfico-Mariana de Lérida: *Iconografía de la persona de María Santísima* publicada en francés en la obra *María, Reina de las Bellas Artes* y traducida al español por el Sr. D. Gaspar Cardona. Per l' Associación literaria de Gerona: *Certamen de 1883*, año duodécimo de su instalacion, Gerona 1884. Per l' Associació d' excursions catalana: *Anuari II*, Barcelona 1883. Per la Geographischen Gesellschaft de Viena: *Mittheilungen der kais Königl t. XXVI* de la nova edició, Viena 1883. Per D. Pau Guim y Riu delegat á Paris: *Las siete partidas del Rey D. Alfonso el Sabio* glosadas por el Lic. Gregorio Lopez, Paris 1843, tomos: I-IV; 1844, tomo: V; *Febrero novísimo* por D. Eugenio de Tapia, Paris 1845, tomos V; *Viaje del joven Anacarsis á la Grecia*, por Juan Jacobo Barteley, Paris 1844, tomos IV; *Elementos de Jurisprudencia Mercantil* por D. Eugenio de Tapia y *Ordenanzas de la Ilustre Universidad y Casa de Contratacion de la M. N. y M. L. Villa de Bilbao* Paris 1845; *Gramática latina* por D. Juan de Iriarte, Paris 1854; y *Atlas de Anacarsis*, Paris 1845. Per D. Esteve Forest y Sicart: *De la méva cullita*, ramell de poesias catalanas del propi donador, Gerona 1884. Per la Societat catalana de socorros mútuos de Buenos Aires, *Regament del Monte-Pío de Montserrat* y *Memoria* de sa Comissió Directiva, Buenos Aires 1884. Per D. Enrich Claudi Girbal, delegat á Gerona: *Tossa*, Noticias sobre la historia, tradiciones y costumbres de esta villa y su término, del propi donador, Gerona 1884.

MEMORANDUM DEL EXCURSIONISTA

PUBLICAT PER LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Forma un petit quadern que conté una enumeració detallada de tot lo que interessa que l' excursionista anoti durant lo viatge, tant respecte á itineraris com á poblacions.—Se ven en lo local de la Associació, Paradís, 10, 2.ª, al preu de 25 céntims de pesseta.

Imprempta de «La Renaixensa,» Xuclá, 13, baixos.